

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3487/2022. (XII. 20.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Fővárosi Törvényszék 27.Bf.7835/2021/7. számú ítélete alaptörvényellenes, ezért azt megsemmisíti.
2. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 587. § (3) bekezdése alaptörvényellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A jogi képviselővel (dr. Fülöp Tamás ügyvéd) eljáró indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése és a 27. § (1) bekezdése alapján nyújtott be alkotmányjogi panaszt.
- [2] Az indítványozó indítványában az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (3) bekezdésének sérelmére hivatkozott, és a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 27.Bf.7835/2021/7. számú ítélete, valamint a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 587. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [3] 2. Az alkotmányjogi panasszal érintett alapügy lényege a következő.
- [4] A Budai Központi Kerületi Bíróság a 2020. december 8-án kihirdetett 11.B.XXII.2062/2017/159. számú ítéletével az indítványozót mint I. rendű terheltet bűnösnek mondta ki folytatólagosan elkövetett csalás bűntettében [Btk. 373. § (1) bekezdés, (4) bekezdés *b*) pont], valamint 9 rendbeli hamis magánokirat felhasználása vétségében (Btk. 345. §). Ezért őt halmazati büntetésül 1 év 6 hónap – végrehajtásában 3 évi próbaidőre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte, és előzetes mentesítésben részesítette.
- [5] Az elsőfokú bíróság – ítélete indokolásából kitűnően – tekintettel volt a büntetés kiszabás során az elkövetett cselekmény jellegére, tárgyi súlyára, a cselekmény és a terhelt személyének társadalomra veszélyessége fokára, valamint a bűnösségi körülményekre. Ehhez képest – álláspontja szerint – a szabadságvesztés büntetés kiszabása szolgálja megfelelően a büntetési célokat és a büntetés kiszabás elveit, azonban figyelemmel a számos és nyomatékos enyhítő körülményre a szabadságvesztés tartamát a középértéket el nem érő, a büntetési tétel első határához közeli mértékben határozta meg.
- [6] Az elsőfokú bíróság továbbá, mivel (álláspontja szerint) a büntetés célja a szabadságvesztés végrehajtása nélkül is elérhető – és figyelembe véve azt is, hogy a terhelt ellen újabb büntetőeljárás nem indult –, a büntetés végrehajtását próbaidőre felfüggesztette. Mindemellett a terhelt érdemesnek találta az előzetes mentesítésben részesítésre; e vonatkozásban a terhelt korábbi példás előéletére, személyiségére és életvitelére hivatkozott.
- [7] Az elsőfokú ítélet ellen egyedül a terhelt (meghatalmazott) védője jelentett be fellebbezést, felmentés érdekében. Az alapügy II. rendű terheltje esetében az elsőfokú ítélet jogerőre emelkedett.
- [8] A Fővárosi Főügyészség a Bfel.1379/2021. számú – Fővárosi Törvényszékhez 2021. május 7-én érkezett – átiratában vagyoneklobzás elrendelését, egyebekben pedig az elsőfokú határozat, I. rendű terhelt tekintetében való helybenhagyását indítványozta. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság által kiszabott büntetés neme megfelelő, a törvényi minimum közelében megállapított mértéke – figyelemmel a végrehajtás felfüggesztésére és az előzetes mentesítésre –, eltűzottnak nem tekinthető.
- [9] A Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság a 2021. június 7-én meghozott, június 29-én kiadott 27.Bf.7835/2021/4. számú végzésével értesítette az indítványozót mint I. rendű terheltet (kézbesítési megbízottja

útján), az ügyészséget és a védőt az ügy tanácsülésen elintézéséről és a tanácsülés a 2021. november 4. napjára kitűzött határnapjáról.

- [10] Az értesítést – az iratból kitűnően, az átvételi igazolás alapján – 2021. június 29-én kézbesítették az ügyészség, a terhelt védője, a kézbesítési megbízott (aki a védő) számára egyaránt.
- [11] A terhelt védője 2021. november 3-i keltezésű, a Fővárosi Törvényszékhez aznap érkezett és érkeztetett beadványában visszavonta a fellebbezését.
- [12] A másodfokú eljárás összefűzött iratában – az iméntieken kívül – a másodfokú határozat meghozatala előttről származó egyéb irat nem volt.
- [13] A Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság a 2021. november 4-én tartott tanácsülésen meghozott 27.Bf.7835/2021/7. számú ítéletével az elsőfokú határozatot érdemben annyiban változtatta meg, hogy mellőzte a terhelt előzetes mentesítésére vonatkozó rendelkezést. Egyebekben a másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet érdemben helybenhagyta. A másodfokú ítélet indokai szerint a Be. 587. § (3) bekezdése szerint a vádlott javára más által bejelentett fellebbezést (kivéve az ügyészség fellebbezését) a fellebbező csak a vádlott hozzájárulásával vonhatja vissza. Ez utóbbira nem került sor, ehhez képest pedig a védő jognyilatkozata nem volt hatályos, ezért az elsőfokú ítélet másodfokú felülbírálatának helye volt, és a fellebbezés pedig – eltérő okból – eredményre vezetett. A másodfokú bíróság álláspontja szerint a terhelt esetében nincs olyan körülmény ami alátámasztja, hogy érdemes az előzetes mentesítésre. A terhelt a bűnösségét nem ismerte el, az elsőfokú bíróság az enyhítő körülményeknek jelentős súlyt tulajdonítva a törvényi minimumhoz közeli tartamban szabta ki a szabadságvesztés büntetést. Az elsőfokú bíróság a szabadságvesztés végrehajtását felfüggesztette, ebben már értékelte az elkövető kedvező személyi körülményeit, és ehhez képest döntött akként, hogy alaposan feltehető, miszerint a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető. Így a terhelt esetében a személyében rejlő kedvező körülmények, – a büntetlen előélet – már messzemenően értékelést nyert.
- [14] Mindezek alapján a másodfokú bíróság – indokolása szerint nem érintve a Be. 595. § (4) bekezdésében előírt súlyosítási tilalmat – mellőzte az előzetes mentesítésre vonatkozó elsőbírői rendelkezést. Mindemellett a másodfokú bíróság a főügyészség vagyonek Kobzásra vonatkozó álláspontjával nem értett egyet, mivel annak törvényi feltétele – bűnös eredetű vagyon megszerzésének ténye – hiányzik a terhelt esetében.
- [15] 3. Az indítványozó ezt követően nyújtott be alkotmányjogi panaszt a Fővárosi Törvényszék 27.Bf.7835/2021/7. számú ítélete és a Be. 587. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítása és megsemmisítésre érdekében.
- [16] Indítványában az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott tisztességes bírósági eljáráshoz való jog és a (3) bekezdés szerinti védelemhez való jog sérelmét állította. Álláspontja szerint a bírói döntéssel azért sérült a tisztességes eljáráshoz és a védelemhez való joga, mert az alapügyben eljáró másodfokú bíróság a Be. 587. § (3) bekezdését kifejezetten a hátrányára alkalmazták. Az érdekében eljáró védő által bejelentett, így a másodfokú bíróság eljárását – az elsőfokú ítélet másodfokú felülbírálatát – lehetővé tévő jognyilatkozat visszavonását a másodfokú bíróság formai okból tekintette hatálytalannak. Anélkül, hogy annak hatályát érintő közlést, értesítést tett volna, sé a súlyosítási tilalom megszegését formálisan elkerülve (tehát jogorvoslattal nem támadhatóan) a terheltre nézve a korábbinál lényegesen kedvezőtlenebb döntést hozott. Hivatkozott arra, hogy a védő a fellebbezést az indítványozó hozzájárulásával, sőt kérésére vonta vissza, akkor is, ha e körülmény vizsgálatát – akár a terhelt nyilatkoztatásával – a másodfokú bíróság nem végezte el.
- [17] Az indítványozó szerint a másodfokú bíróság akkor járt volna el helyesen, ha intézkedik a terhelt szükséges – és mint számára utóbb kiderült, technikai okból nem csatolt – nyilatkozatának beszerzése érdekében; avagy ha az ügyben (a védelmi jogorvoslati nyilatkozat tisztázása érdekében) nyilvános ülést tűz, amelyre idézi a terheltet és a védőt is. A tisztességes eljárás sérelmét eredményezi, hogy a másodfokú bíróság nem így járt el. Ez viszont érdemi hátránnyal nem járt volna, ha az elsőfokú ítéletet helybenhagyja. Azonban – ellentétesen a jogalkotói céllal – a terhelt kárára alkalmazta a Be. 587. § (3) bekezdését, mivel ennek folytán a súlyosítási tilalomba jelenleg nem ütköző, de súlyos hátrányt okozó (az előzetes mentesítésre vonatkozó rendelkezést mellőző) döntésével megsértette a tisztességes eljárás követelményeit. Kifogásolta továbbá azt is, hogy a másodfokú bíróság a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről szóló 2020. évi LVIII. törvény (a továbbiakban: Törvény) 211. § (1) és (2) bekezdésére hivatkozva tanácsülésen bírálta el a nyilvános ülésre tartozó ügyet, miközben annak feltételei nem álltak fenn.
- [18] Az indítványnak a Be. 587. § (3) bekezdésére vonatkozó kifogásai szerint e jogszabályhely azért veti fel az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (3) bekezdésének sérelmét, mert a terhelt érdekével ellentétes bírói eljárásra is alapot

adhat. A jogszabályhely nem tartalmaz olyan elvárást, hogy a terheltnek a fellebbezés visszavonásához való hozzájárulását a bíróság felé, önállóan és közvetlenül kellene megtennie.

- [19] Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény 40. § (2) bekezdése alapján a védőnek a terhelt érdekeinek elsődlegessége alapján kell eljárnia, így a terhelt hozzájárulása ebben a viszonyban és nem a terhelt és a bíróság között értelmezendő. Az indítvány a fegyverek egyenlőségének elve szempontjából sérelmezi azt is, hogy a védővel ellentétben az ügyész által a terhelt javára bejelentett fellebbezés visszavonásához nem szükséges a terhelt hozzájáruló nyilatkozata.

II.

- [20] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(3) A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. A védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt.”

- [21] 2. A Be. támadott rendelkezése:

„587. § (3) A vádlott javára más által bejelentett fellebbezést a fellebbező csak a vádlott hozzájárulásával vonhatja vissza. Ez a rendelkezés nem vonatkozik az ügyészség fellebbezésére.”

III.

- [22] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az indítvány érdemi vizsgálatát megelőzően lefolytatta az indítvány befogadására irányuló eljárást. Az Ügyrend 31. § (6) bekezdése szerint az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozattervezetet terjeszthet a testület elé. Jelen ügyben az Alkotmánybíróság rendelkezés alkalmazásával járt el.

- [23] 2. Alkotmányjogi panaszt az Abtv. 30. § (1) bekezdése alapján a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. Az alapügy bírósági iratából kitűnően az indítványozó részére a másodfokú bíróság végzésének kézbesítése 2021. december 7-én történt, az indítványozó az alkotmányjogi panaszt 2021. december 20-án nyújtotta be. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó az alkotmányjogi panaszt a törvényi határidőn belül terjesztette elő.

- [24] Az egyedi ügyben érintettség megállapítható, mivel az indítványozó az alkotmányjogi panasszal támadott ügyben terhelt volt. Az indítványozónak a sérelmezett döntéssel szemben a törvény alapján nincs jogorvoslati lehetősége. Jogi képviselő útján jár el, a jogi képviselő a meghatalmazását csatolta.

- [25] Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében foglalt határozott kérelem feltételeinek megfelel. Az indítvány az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást tartalmaz. Megjelöli az Alaptörvény megsértett rendelkezését, az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét, a sérelmezett bírói döntést és jogszabályi rendelkezést, indokolja azok Alaptörvénybe ütközését és kifejezetten kéri a megsemmisítésüket.

- [26] 3. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a továbbiakban azt vizsgálta meg, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 26–27. § és 29. §-a szerinti tartalmi feltételeket kimeríti-e.

- [27] Az indítványozónak az Abtv. 26. §-a szerinti alkotmányjogi panasz az Abtv. 64. § d) pontja szerinti tartalmi feltételeknek a következők alapján nem felelt meg.

- [28] Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be.

- [29] Az indítványozó a Be. 587. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességét azzal összefüggésben állítja, hogy a jogszabályhely nem rendelkezik kifejezetten arról, miszerint a terheltnek a védő által visszavont fellebbezéshez

való hozzájárulását a bíróság felé kellene megtennie. Mindez sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot, a (3) bekezdésben meghatározott védelemhez való jogot. A fegyverek egyenlősége elvének sérelme az indítványozó indokai szerint kifejezetten azáltal sérül, hogy míg a terheltnek a védő által bejelentett fellebbezés visszavonásához hozzá kell járulnia, addig az ügyész által a terhelt javára bejelentett fellebbezés visszavonásához viszont nem kell hozzájárulnia.

- [30] Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben megjegyzi a következőket.
- [31] A büntetőeljárásról szóló törvény alapján a védő teljeskörűen gyakorolhatja a terhelt mindazon jogát, amely jellegénél fogva nem csupán a terhelt személyéhez fűződik, e jogokat önállóan, védői jogokként gyakorolhatja [Be. 42. § (1) bekezdés]. A védő (nem vitatottan) a büntetőeljárás önálló alanya, nem ügyfél, vagy egyszerű fél, hanem a büntetőper egyik főszemélye, kötelező védelem esetén szükségképpen főszemélye, saját jogán – ám a terhelt érdekében – gyakorolhatja jogait és teljesítheti kötelezettségeit.
- [32] A védő számára a törvény lehetővé teszi, hogy önállóan, a terhelt nyilatkozatától függetlenül a terhelt javára fellebbezést jelentsen be [Be. 587. § c) pont]. Az indítvánnyal támadott Be. 587. § (3) bekezdése – az indítványban kifejtettekkel egyezően – azt a célt szolgálja, hogy védje a terhelt érdekét. Amennyiben a terhelt érdekében a védő fellebbezést jelentett be, amit utóbb vissza kíván vonni, az eljárási törvény a visszavonáshoz csupán abban az esetben fűz joghatást, ha ahhoz a terhelt is hozzájárul.
- [33] Éppen a hozzájáruló nyilatkozat megléte vagy meg nem léte jelenti a terhelti érdekének és jogosultságainak védelmét a következők miatt. Ha ugyanis a terhelt (mint az eljárás nyilvánvaló főszemélye) saját jogán, saját belátása szerint nem élt a fellebbezés jogával, és csupán a védője jelentett be érdekében jogorvoslatot, amit – az indítvány szerint – a védő korlátozás nélkül visszavonhatna, akkor a terhelt elesne a védelmi fellebbezéssel megnyitott s a súlyosítási tilalommal korlátolt felülbírálat lehetőségétől. Mivel ő maga nem indítványozta (a határozat tudomásul vétele vagy a fellebbezésre nyitva álló határidő lejártja miatt) a felülbírálatot.
- [34] A Be. előírja a védő számára, hogy köteles minden törvényes védekezési eszközt és módot kellő időben felhasználni, a terheltet a védekezés törvényes eszközeiről felvilágosítani, a jogairól tájékoztatni, a kötelezettségeire figyelmeztetni [Be. 42. § (4) bekezdés c) és d) pont]. Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy e jogszabályhely sem alapja a Be. 587. § (3) bekezdése szerinti, terhelt általi hozzájáruló nyilatkozat hivatalbóli pótlásának, illetve eziránti elvárásnak, avagy a vélelmezésének. A hozzájárulás hiánya ugyanis (a jogalkotó akarat szerint értelemszerűen) a felülbírálati eljárás akadályát jelenti (nincs felülbírálatra jogi lehetőség); következésképpen annak ismertnek kell lennie az eljáró bíróság számára.
- [35] Következésképpen – amennyiben az indítványozó szerinti kifogás helytálló lenne – a védő egyoldalú perceselexvése megfoszthatná a terheltet a fellebbezési eljárástól, végső soron akár egy számára kedvezőbb döntés meghozatalának lehetőségétől is.
- [36] Az ügyészség szintén főszemélye az eljárásnak, viszont a terhelttől függetlenül (ellentétben a védővel). A Legfőbb Ügyészség és az ügyészség független, az igazságszolgáltatás közreműködőjeként, mint közvádoló az állam büntetőigényének kizárólagos érvényesítője (Alaptörvény 29. cikk). Mandátuma tehát nem a terhelttől kapott. Az eljárási feladatok megoszlása folytán a büntetőeljárásban a vád, a védelem és az ítélezés elkülönül (Be. 5. §). Következésképpen a fellebbezés visszavonásához az ügyészségnek nem kell a terhelt hozzájáruló nyilatkozatát beszereznie.
- [37] Mindemellert rámutat az Alkotmánybíróság arra, hogy az 587. § (3) bekezdése szerinti rendelkezésből, illetve törvényi feltételből nem következik, hogy a bíróságnak hivatalból kötelessége annak tisztázása. A rendelkezés szerinti hozzájárulás törvényi elvárása a terhelt és a védő viszonyára vonatkozó; a rendelkezés címzettje nem a bíróság, hanem a védő. A védő számára ír elő – fellebbezésének érvényességére kiható – kötelezettséget a törvény.
- [38] Ekként az alkotmányjogi panasznak az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti indítványeleme bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést sem vetett fel, így az indítvány tartalma nem felel meg a törvényi feltételeknek (Abtv. 64. § d) pont).
- [39] 4. Az indítvány az Abtv. 27. § (1) bekezdésére hivatkozással sérelmezte az ügyében hozott másodfokú határozatot is. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti vagy hatáskörét az Alaptörvénybe ütköző módon korlátozza, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

- [40] Az indítványban állított sérelem a másodfokú határozat meghozatalával következett be, a megváltoztató ítélet az Abtv. 27. § (1) bekezdése szerinti alkotmányjogi panasz tárgya lehet, azzal szemben a büntetőeljárás törvény rendelkezései alapján nem lehet jogorvoslattal élni [a harmadfokú eljárás feltételei (Be. 615. §) nem állnak fenn]. Így az indítványozónak nincs jogorvoslati lehetősége, amit igénybe vehetett volna.
- [41] Az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának feltétele továbbá az is, hogy az indítvány a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {vö. 3259/2022. (VI. 3.) AB határozat, Indokolás [29]; 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]; 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}.
- [42] Az Alkotmánybíróság szerint jelen esetben alkotmányjogi jelentőségű kérdés a másodfokú bíróság eljárása kapcsán, miszerint a kizárólag védő által bejelentett fellebbezés, majd pedig az ilyen fellebbezés – terhelti hozzájárulás (illetve meglétének tisztázása) hiánya folytán – nem joghatályos visszavonását követően, e fellebbezés alapján s tanácsulésen eljárva a másodfokú bíróság, (az ügyesség erre vonatkozó indítványa hiányában) mellőzhette-e az előzetes mentesítésre vonatkozó elsőfokú ítéleti rendelkezést. E kérdés az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésben oltalmazott tisztességes bírósági eljáráshoz való jog védelmi körébe esik.

IV.

- [43] Az indítvány a következők szerint megalapozott.
- [44] 1. Az Alaptörvény 28. cikke alapján a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik, vagyis az Alaptörvénynek ez a rendelkezése a bíróságok számára alkotmányos kötelezettségként írja elő, hogy ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék {vö. 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]; 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}.
- [45] Az indítványozó kifogásait érintően az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy az Abtv. 27. § szerinti alkotmányjogi panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte folyamatban lévő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes {3259/2022. (VI. 3.) AB határozat, Indokolás [32]; 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; 13/2016. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [46] Vagyis az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasznak kizárólag akkor ad helyt, ha a bírósági jogértelmezés és jogalkalmazás egyértelmű következménye valamely Alaptörvényben biztosított jog sérelme.
- [47] Jelen eljárásban az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, hogy a másodfokú bíróság eljárása és döntése következtében az indítványozót érintően az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelme megvalósult-e.
- [48] 2. Az Alkotmánybíróság az indítványban foglaltakat a következők szerint vizsgálta.
- az indítványozó védőjének nyilatkozata – miszerint az általa bejelentett fellebbezést visszavonja – alkalmas volt-e joghatás kiváltására (a fellebbezést visszavontnak kellett-e tekinteni). Amennyiben nem, a bíróságnak kötelezettsége-e, hogy tisztázza a terhelt hozzájárult-e a fellebbezés visszavonásához;
 - a másodfokú bíróság hozhatott-e a terhelt javára védő által bejelentett fellebbezés nyomán a terhelt számára érdemben hátrányos döntést;
 - a másodfokú bíróság eljárhatott-e nyilvános ülésre tartozó ügyben a Törvény 211. §-a alapján tanácsulésen.
- [49] Eldöntendő kérdés tehát az, hogy jelen ügyben ezek a körülmények külön-külön, avagy mindezen körülmények együttállása eredményezhette-e az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmét.
- [50] 2.1. Kétségtelen, hogy a fellebbezés – amint jelen ügyben a védő fellebbezése – az elsőfokú ítélet jogerőre emelkedését felfüggeszti (Be. 457. §). Kétségtelen, hogy a védő fellebbezéséhez nem kell a vádlott hozzájárulása. A védő minden perjogi cselekményét saját nevében, ám mindent a terhelt javára tesz. Ehhez képest

nyilvánvaló, s a törvény erről kifejezetten rendelkezik, hogy a védő cselekménye a terhelt, illetve terhelt érdekei ellenében nem állhat, ezt ki kell zárni.

- [51] A terhelt hozzájárulása (engedélye) a védője fellebbezésének visszavonásához nem más, mint terhelti akarat. Kétségtelen, hogy a védő a fellebbezését visszavonta, amihez viszont a vádlott hozzájárulása kell.
- [52] E törvényi rendelkezés azt biztosítja, hogy részint a védő számára biztosítva legyen a fellebbezés, részint az attól elállás a vádlott akaratától legyen függővé téve. Ez utóbbi rendelkezés értelme, hogy kockázatmentes legyen, illetve a vádlott akaratából való legyen a védelmi fellebbezés, illetve annak visszavonása egyaránt. Különösen így van ez, ha csupán egyoldalú fellebbezés van (azaz a vádlott terhére szóló nincs). Kétségtelen továbbá, hogy a hozzájárulás a védő és a vádlott közötti viszony belső tartalma és kétségtelen az is, hogy ennek a bíró számára, a bíró előtt igazoltnak kell lennie.
- [53] Kétségtelen, hogy nem a bíró a Be. 587. § (3) bekezdés szerinti rendelkezés címzettje, hanem a terhelt védője. Ugyanakkor a rendelkezés alkalmazásakor a bíróság nem maradhat közömbös tekintetben, hogy megvan-e a vádlotti akarat, ami a felülbírálatra vonatkozó. Ez nem feltétlen hivatalbéli tisztázási kötelezettséget jelent, azt azonban igen, hogy amennyiben észszerű gyanúok merülnek fel, akkor azt indokolt semlegesíteni.
- [54] A másodfokú bíróságnak hivatalos tudomása volt arról, hogy a védő az általa benyújtott fellebbezést visszavonta, ami akadályát képezheti a felülbírálatnak. Kétségtelen, hogy ezt követően – az iratokból kitűnően – a másodfokú bíróság részéről nem történt e vonatkozásban érdemi percselekvés.
- [55] Az Alkotmánybíróság áttekintve az irányadó ítélkezési gyakorlatot megállapítja, hogy az eljáró bíróságok gyakorlata változatos; inkább nem intézkednek a vádlotti akarat meglétének tisztázása érdekében, és ritkábban fordul elő, hogy tisztázták annak meglétét. Előbbi esetben annak hiánya miatt a fellebbezést nem tekintik visszavontnak (pl. Fővárosi Ítéltábla Bf.19/2021/33., Fővárosi Ítéltábla Bf.294/2021/7., Győri Ítéltábla Bf.45/2010/4.) vagy azt másodlagosan az elsőfokú bíróság határozatának helybenhagyására irányulónak tekintik (pl. Szegedi Ítéltábla Bf.131/2016/4.). Utóbbi esetben pedig külön felhívták a terheltet nyilatkozattételre (pl. Fővárosi Ítéltábla Bf.392/2016/113.) vagy a nyilvános ülésen tisztázták a terhelti akarat meglétét (pl. Győri Ítéltábla Bf.76/2018/6.).
- [56] Az ítélkezési gyakorlat azonban következetes abban, hogy a terhelti hozzájárulás nem lehet hallgatóságos, annak minden esetben kifejezettnek, határozottnak és egyértelműnek kell lennie (Kúria Bfv.1115/2012/6.).
- [57] Kétségtelen, hogy ilyen tisztázási kötelezettséget a törvény nem ír elő, viszont nyilvánvaló, hogy amennyiben enélkül jár el a másodfokú bíróság és a vádlott terhére szóló változást tesz, akkor az ilyen nem tekinthető a vádlott jogorvoslati joghoz fűződő akarata teljesülésének. Ez pedig a vádlott tisztességes eljáráshoz fűződő joga sérelmére vezet.
- [58] 2.2. A másodfokú bíróság az előzetes mentesítésről szóló elsőfokú ítéleti rendelkezést mellőzte miáltal – nyilvánvalóan – a terheltre nézve hátrányos döntést hozott.
- [59] „A mentesítés, azaz a rehabilitáció olyan jogkövetkezményekre terjed ki, amelyeket jogszabály fűz az elítéléshez. Beálltát követően a rehabilitált személyt ebben a körben büntetlen előéletűnek kell tekinteni, és nem tartozik számon adni olyan elítéléséről, amelyre nézve mentesítésben részesült. A rehabilitáció azonban nem terjed ki azokra a hátrányos jogkövetkezményekre, amelyeket az újabb bűncselekmények miatti felelősségre vonás esetére a büntető törvény fűz az elítéléshez” {vö. 8/2015. (IV. 17.) AB határozat, Indokolás [27]; 20/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [34]–[35]}.
- [60] A mentesítés – amely lehet törvényi, bírósági és kegyelmi – a büntetőjogi felelősségre vonás rendszerében az egyik olyan jogintézmény, amely az egyént az állam túlhatalmával szemben védi. „Alkotmányossági szempontból ez azt is jelenti, hogy ennek beállításától fogva a jogrendszeren belül nem vehetők igénybe olyan általános eszközök, amelyek az elkövető tényleges kriminalitására tekintet nélkül – például a büntetőjogi jogkövetkezmények időbeli határainak egyetemes meghosszabbításával – a büntetőjogi felelősségre vonáshoz kapcsolatos további, a büntetőjogon kívül is ható alapjogi korlátozást jelentenek.” [8/2015. (IV. 17.) AB határozat, Indokolás [28]; 144/2008. (XI. 26.) AB határozat, ABH 2008, 1107, 1156.]
- [61] „A »büntettes« státusz a Btk. rendelkezései folytán a mentesítéssel megszűnik, így ahhoz – általános következményként – a továbbiakban nem kapcsolódhatnak a terhelti állapothoz fűződővel azonos tartalmú alapjogi korlátozások.” {8/2015. (IV. 17.) AB határozat, Indokolás [29]; 20/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [35]; 144/2008. (XI. 26.) AB határozat, ABH 2008, 1107, 1156–1157.}
- [62] A mentesítés folytán – törvény eltérő rendelkezése hiányában – az elítélt mentesül a büntetett előlethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól. A mentesített személy büntetlen előéletűnek tekintendő és – törvény

eltérő rendelkezése hiányában – nem tartozik számot adni olyan elítéltekről, amelyekre nézve mentesítésben részesült [Btk. 98. § (1)–(2) bekezdés].

- [63] A mentesítés a büntetőjogi felelősségre vonáshoz fűződő joghátrányok, illetve ilyen joghátrányokra emlékezés korlátját jelenti. A büntetőjogi elítélés lényeges tartalma a bűnössé nevezés és a büntetéssel sújtás s mindemellett az erről szóló megbélyegzés, aminek ma a bűnügyi nyilvántartás tesz eleget.
- [64] Kétségtelen, hogy kizárólag a védő által bejelentett fellebbezés esetén a súlyosítási tilalom korlátot állít a másodfokú bíróság döntési jogkörének (Be. 595. §). Kétségtelen viszont, hogy az előzetes mentesítés mellőzése nem ütközik a súlyosítási tilalomra vonatkozó rendelkezésekbe. Ehhez képest pedig nyilvánvaló, értelemszerű, hogy nem tekinthető a vádlott akaratából való felülbírálati lehetőségnek az olyan felülbírálat, amelynek következménye bár súlyosítási tilomba nem ütközik, ám kétségtelen a vádlott terhére szóló, a büntetőjogi helyzetét terhére változtató.
- [65] Jelen ügyben ez a helyzet. Ez pedig a tisztességes eljáráshoz fűződő jog sérelmét eredményezheti.
- [66] 2.3. A másodfokú bíróság a felülbírálat során – határozata indokolása szerint – megállapította, hogy az elsőfokú bíróság ítélete a Be. 592. § (2) bekezdés a) pontja szerinti részleges megalapozatlansági okban szenved.
- [67] Kétségtelen, hogy részbeni megalapozatlanság esetén nyilvános ülést kell tartani [Be. 599. § (2) bekezdés]. A másodfokú bíróság utalt a Törvény 211. § (1) és (2) bekezdésére, miszerint – nem nyilvános ülésen, hanem – tanácsülésen jár el az ügyben. Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy a másodfokú bíróság utalása valójában a Törvény 211. § (4) bekezdése alapján pontos. Kétségtelen, hogy a Törvény lehetőséget adott a nyilvános ülésre tartozó ügyben tanácsülésen való elintézésre, ám ez nyilvánvaló nem jelent egyben kötelezést, csupán a bíróság ezirányú belátása lett törvényileg biztosított.
- [68] 2.4. Az Alkotmánybíróság a következőket állapította meg a vizsgálata alapján. A terheltnek kétségtelenül számolnia kell mindazon kockázattal, amelyet a kizárólag a védelmi fellebbezés alapján való felülbírálat esetében – és a jog helyes alkalmazása érdekében – a törvény jelent. Ugyanakkor értelemszerűen nem tartozik ez alá az elsőfokú bíróság általi, törvényen alapuló és törvényileg helyes és az elsőfokú bíróság belátása szerinti rendelkezés mellőzése. Ez valójában azért tisztességtelen, méltánytalan, mert előre nem látható kockázatot jelent. (Értelemszerűen nem tartozik e körbe az olyan rendelkezés, amit a bíróság a törvény kötelezése ellenére, avagy nem a törvénynek megfelelően hozott, vö. Be. 671. §)
- [69] A tisztességes eljárás lényege valójában az, hogy a terheltet – kedvezményezett perjogi helyzetben (amint perjogilag nyilvánvalóan ilyen a kizárólag védelmi fellebbezése esetén való felülbírálat) – ne érje meglepetés. Ne érje mérlegelésen alapuló döntési jogkör előre nem látható gyakorlása, legalábbis olyan ne érje, ami a terhére szóló.
- [70] 2.5. Az Alkotmánybíróság eljárása során figyelemmel volt a 8/2015. (IV. 17.) AB határozat (a továbbiakban: Abh.) szerinti alkotmányos követelményre, miszerint a bíróság a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztése esetén hivatalból vizsgálja az előzetes bírósági mentesítés lehetőségét, és arról az ítéletében rendelkezzen.
- [71] Bár a másodfokú bíróság nem hivatkozott az Abh. szerinti követelményre – az ítélezési gyakorlatot áttekintve – megállapítható, miszerint a bíróságok követik az Abh. rendelkezését. Az Abh. alkotmányos követelményként írja elő a bíróságok számára, miszerint arra vonatkozó külön indítvány hiányában is vizsgálják, hogy a terhelt részesíthető-e előzetes mentesítésben.
- [72] Kétségtelen (értelemszerű), hogy az Abh. a terhelt javára, érdekében írta elő a hivatalbóli vizsgálatot és nem pedig az előzetes mentesítés mellőzésének a terhelt hátrányára való hivatalbóli lehetőségének teremtette meg alkotmányos alapját, pláne nem elvárását. Az Abh. szerinti alkotmányos követelmény elvárása – értelemszerűen – az ilyen vizsgálat megtörténte iránti és nem pedig a megtörtént vizsgálat felülbírálat iránti elvárás. Ha ugyanis az alkotmányos követelmény az elsőfokú ítélet szerinti mentesítésben részesítés másodfokú felülbírálatára vonatkozna, akkor az a másodfokú eljárásban kötelező felülbírálatot eredményezne.
- [73] Az pedig értelemszerű, hogy amennyiben a mentesítés a másodfokú bíróság általi felülbírálat következményeként történt megváltoztatás (pl. elsőfokon kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztése) folytán válik indokolttá, akkor az Abh. szerinti alkotmányos elvárás követendő.
- [74] 2.6. A másodfokú bíróság mellőzte az előzetes mentesítésre vonatkozó ítéleti rendelkezést, bár a mellőzésre az ügyészség nem tett indítványt. A másodfokú bíróság az ítéletének indokolásában nem említi az ügyészi

átiratból azt, miszerint az ügyészség kifejezetten helytállóan tartotta az előzetes mentesítésről szóló elsőbírői rendelkezést, és következképpen annak helybenhagyását (is) indítványozta.

- [75] 2.7. Kétségtelen, hogy a Törvény – nyilvános ülés helyett tanácsülésre áttérést biztosító – könnyítő rendelkezése lehetőség volt a bíróság számára. Kétségtelen az is, miszerint ha nem alkalmazza a másodfokú bíróság a könnyítő rendelkezést – hanem nyilvános ülésen jár el –, akkor könnyen meggyőződhetett volna a fellebbezés visszavonásához szükséges terhelti akarat meglétéről, továbbá a büntetéskiszabási körülményeket (amelyek egyébként az előzetes mentesítésben részesítés mellőzésére is hatással lehetnek) is tisztázhatta volna [Be. 599. § (2) bekezdés b) pont].
- [76] Kétségtelen továbbá, hogy a másodfokú bíróság a 2021. november 3-án érkezett fellebbezést visszavonó védői nyilatkozat tisztázása okán, illetve a terhelt hátrányára való eltérés – belátása szerinti – szándéka következtében tanácsülésen is dönthetett volna úgy, hogy nyilvános ülést tűz az ügy elbírálására. Mindezzel szemben hozta meg tanácsülésen eljárva a másodfellebbezéssel és felülvizsgálattal sem támadható döntését (vö. EBH2015. B.13., BH2016. 109., Kúria Bfv.I.362/2020/2., Bfv.III.933/2016/6., Bfv.I.693/2014/6).
- [77] 2.8. Következésképpen a másodfokú bíróság – a mentesítés vonatkozásában – a törvény erejénél fogva belátására bízott döntési jogkörét akként gyakorolta, hogy a felülbírálati jogának törvényi alapja esetében nem közömbösítette a kétségtelen meglévő kétségeket, a Törvény könnyítő rendelkezésével (a terhelt és a védő jelenlétét, közreműködését nélkülöző eljárási formában) tanácsülésen határozott, és ekként hozott az indítványozó terhelt érdekével kétségtelen ellentétes, az elsőfokú ítéletet a terhelt hátrányára megváltoztató rendelkezést.
- [78] Másként szólva a másodfokú bíróságnak az alapügyben kétségtelen a belátására bízott volt, hogy
- utánajár-e annak, hogy a védő visszavont fellebbezése a terhelt akaratából is való-e,
 - nyilvános ülés helyett – a Törvény könnyítő rendelkezésével élve – a kétségtelen kisebb garanciakészletű eljárási formában, tanácsülésen határoz,
 - mellőzi az indítványozó terheltet mentesítésben részesítő elsőfokú ítéleti rendelkezést.
- [79] Ugyanakkor e három körülmény együttállása végeredményben oda vezetett, hogy kizárólag a terhelt érdekében álló perccselekvés folytán nyílt meg az olyan döntési jogkör gyakorlásának lehetősége, ami viszont a terhelt érdekében – nyilvánvalóan – nem álló, azzal szöges ellentétben álló döntés meghozatalát nem csupán biztosította, hanem eredményezte is. Az ilyen eljárás nem tisztességes.
- [80] Ezzel összhangban, illetve összefüggésben álló, és a 22/2012. (V. 11.) AB határozat, a 7/2013. (III. 1.) AB határozat, továbbá a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatok nyomán gondolkodást vezetőnek vehető, irányadónak tekinthető a tisztességes eljáráshoz fűződő alapvető joggal kapcsolatban kimunkált korábbi alkotmánybírósági gyakorlat.
- [81] E szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt vádat, vagy valamely perben jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el. A „tisztességes eljárás” (*fair trial*) követelménye nem egyszerűen egy a bíróságnak és az eljárásnak itt megkövetelt tulajdonságai közül (ti. mint „igazságos tárgyalás”), hanem az idézett alkotmányi rendelkezésben foglalt követelményeken túl – különösen a büntetőjogra és -eljárásra vonatkozóan – az 57. § többi garanciájának teljesedését is átfogja. Sőt, az Egyezségokmánynak és az Emberi Jogok Európai Egyezményének – az Alkotmány 57. §-a tartalmához és szerkezetéhez mintát adó – eljárási garanciákat tartalmazó cikkei általában elfogadott értelmezése szerint a *fair trial* olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás „méltánytalan” vagy „igazságtalan”, avagy „nem tisztességes” [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998 91, 95].
- [82] Jelen ügyben erről van szó. A másodfokú bíróság eljárása és annak nyomán döntése az – ügyészi indítvány ismeretében lévő – indítványozó számára olyan előre nem látható hátrányos döntést eredményezett, amellyel az ügy összes körülményét figyelembe véve (és bár látszólag az eljárási szabályokat megtartva) nyilvánvalóan sérült az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való joga.
- [83] Végül az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy jelen alapügy esetében az imént hivatkozott eljárási, eljárásjogi körülmények – másodfokú bíróság ítélezése szerinti – együttállása, jelentett, vezetett a tisztességes eljárás sérelméhez. Ugyanakkor ez nem jelenti, hogy a jelen ügyben adott „együttállás”-ból bármely összetevő körülmény

önmagában eleve alapot adna az alaptörvényellenességre. Ezt mindig konkrét vizsgálat döntheti el. Az Alkotmánybíróság nem a büntetőeljárásra vonatkozó törvényi rendelkezések önmagában álló eljárási helyességét, hanem az adott és sérelmezett jogalkalmazás tisztességét (méltányosságát) vizsgálta.

[84] 3. Ekként az Alkotmánybíróság megállapította az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét és az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján a Fővárosi Törvényszék 27.Bf.7835/2021/7. számú ítéletét a rendelkező részben foglaltak szerint megsemmisítette.

Budapest, 2022. december 6.

Dr. Márki Zoltán s. k.,
tanácsvezető, előadó alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Márki Zoltán s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/377/2022.

